

DES DEL LLOC, PRÀCTICA ARTÍSTICA I CONTEXT. AL PORTAL DE CASA_ I ELS CONSTRUCTORS_ BARRI DEL REMEI DE VIC.

Jordi Canudas

Art, educació i territori / text de Ramon Parramon

Posar en relació l'art, l'educació i el territori és un dels pilars del treball d'ACVic Centre d'Arts Contemporànies. *Al portal de casa_ i els constructors_*, de Jordi Canudas, ha fet possible desplegar un projecte complex, a llarg termini, i que ha posat en relació diverses institucions en el context de la ciutat de Vic: una escola de primària, una escola d'art i un pla de barris.

El projecte entrellaça tant l'experiència i la vivència en el barri (territori), com la implicació de professors i alumnes de l'escola (pedagogia) amb elements de projecció, representació, articulació de continguts, mirada crítica i analítica de l'entorn (art).

Al portal de casa_ i els constructors_ dona resposta amb contundència de com es pot dur a terme un projecte pedagògic i estètic alhora. Proposa un model de treball que ha estat desenvolupat per professors i alumnes de l'escola La Sínia, amb la direcció de Jordi Canudas i la participació d'un grup de col·laboradors vinculats a l'Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic i al Pla de Barris del Remei. En el transcurs del procés de treball, els alumnes han seguit el seu aprenentatge habitual, conduïts pels mestres, però amb la particularitat que el que unificava els diferents àmbits de coneixement s'ha estructurat a partir d'un projecte artístic. Estaven articulats en un equip de treball col·laboratiu, en què professors, alumnes i cooperants han compartit la construcció d'un projecte d'art basat en l'aprenentatge transversal, l'exploració del territori, l'intercanvi d'experiències amb familiars i veïns, i la representació d'elements formals referits tant a l'interior de casa com al carrer. Tot plegat amb objectius com generar una altra manera de mirar la realitat d'un barri, analitzar i entendre l'espai social i arquitectònic que el configura o sortir-ne per contrastar, valorar i explicar-ho a persones que resideixen en altres barris de la ciutat o en altres ciutats. El coneixement i contingut generat s'ha sintetitzat i formalitzat, i impregna els diferents elements que configuren l'exposició.

L'educador i teòric Paulo Freire va dir que l'educació no és neutra, és sempre política, i que no existeix pràctica educativa sense ètica ni estètica. Ens trobem en aquest cas amb un exemple de la possibilitat que té l'art de relacionar diversos llocs, de reconstruir històries i narratives que han estat articulades per persones que habiten un indret específic. Una comunitat configurada per múltiples comunitats que tenen el barri com a element comú entre les narratives, les persones i l'espai. El barri és també el lloc des d'on l'escola ensenya a aprendre. Aquesta experiència es pot entendre des de l'àmbit artístic i educatiu, però sobretot des d'una voluntat transversal que els relaciona.

Aquest és un projecte fonamentat en la col·laboració, totes les persones que hi han participat formen part d'un procés artístic i pedagògic. Han aportat material creatiu, vitalitat i vivències, han dinamitzat el sentit narratiu del projecte i han format part d'un aprenentatge. Són generadors de continguts i alhora agents transformadors i reorientadors de les instruccions plantejades per Jordi Canudas. Ell com a director del projecte, assumeix la responsabilitat de donar sentit conceptual a tot plegat, de gestionar correctament els temps en les diferents fases del procés i de mantenir viu l'entusiasme entre tots els implicats en el projecte. Un treball eminentment pedagògic, analític, relacional, ètic, polític i estètic. De fet, l'element estètic és fruit de la suma de la resta de components. En aquest cas ens interessa destacar la possibilitat de generar un treball artístic en un context col·laboratiu, i en el que cap de les parts ha renunciat al rol que assumeix. El treball s'ha adequat a la metodologia que la

mateixa escola ja practica, un mètode que incorpora projectes transversals per treballar l'assoliment de les competències, incentivar l'actitud activa en l'aprenentatge i potenciar el coneixement de l'entorn en el qual habiten. El projecte s'ha vist potenciat per la capacitat creativa i d'aprenentatge que s'ha generat al seu voltant.

Des del lloc, pràctica artística i context / text de Jordi Canudas

Al portal de casa_ i els constructors_ és un projecte realitzat amb l'escola d'infantil i primària La Sínia del barri del Remei de Vic. Un projecte que es formula des de l'àmbit de les pràctiques artístiques contemporànies i que, de febrer a juny de 2011, treballa en el context específic d'un barri, el barri del Remei de Vic, un cop se n'ha finalitzat la reurbanització impulsada pel Pla de Barris. Un projecte col·laboratiu que creua vincles de proximitat entre diferents agents, les persones i el territori.

El barri del Remei, situat al sud de la ciutat de Vic, ha estat barri d'acollida i retrat minuciós de les diferents migracions; primer la de l'estat espanyol, als anys seixanta, i ara la que prové d'arreu del món. El projecte posa en relació dos moments –distsants en el temps– de la vida del barri, els anys seixanta i l'actualitat. Una relació que es planteja des de la pròpia experiència personal, com a persona que ha viscut la seva infància i adolescència en aquest barri, i que en els darrers anys ha estat atenta als canvis esdevinguts, tant pel que fa al context físic (creixement urbanístic, canvi d'escenaris...) com, i de manera rellevant, al context social (augment important de la població immigrada, canvi del paisatge humà...). És des d'aquesta coneixença i veïnatge d'on en sorgeix la voluntat del projecte. Un projecte que es formula des d'allò particular i individual cap a allò més general i col·lectiu. I neix de la necessitat de compartir i produir experiències, teixir vincles, entre la realitat del que va ser el barri de fa unes dècades i l'actualitat. De l'experiència particular del nen de barri que vaig ser, cap a la coneixença i la construcció col·lectiva amb els nens i les nenes que avui viuen, juguen i van a l'escola del barri.

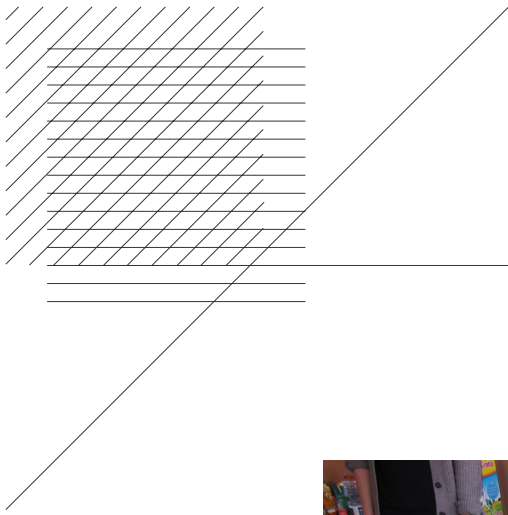

Procés. Mesurant formes al barri.

L'escola d'infantil i primària La Sínia, inaugurada el 2007, acull la realitat actual del barri, amb un total de gairebé 400 alumnes i amb un nombre important de nens i nenes de diversitat geogràfica, cultural i lingüística; hi són presents fins a 25 nacionalitats diferents. L'escola entén l'aprenentatge de la llengua d'ús i comunicació, el català, com a element imprescindible de cohesió i igualtat, desenvolupant una intervenció educativa centrada en la qualitat dels aprenentatges i vinculada a l'entorn més immediat de l'alumne, la família i la comunitat.

Al portal de casa_ i els constructors_ d'una banda, s'interessa pels canvis tant físics com socials que en els darrers anys s'han produït en molts dels nostres barris i ciutats, el barri i el pas del temps. I d'altra banda, activa possibilitats de teixir de forma col·lectiva lligams entre els infants, el barri i la ciutat.

El projecte se centra en la infància i el joc com a experiència i activitat formativa, i fa l'ullet a una de les activitats que més profundament ha quedat gravada en el meu record d'infantesa: *construir mons amb retalls de fusta al pati de casa...* Alhora que entrellaça la recent reurbanització del barri

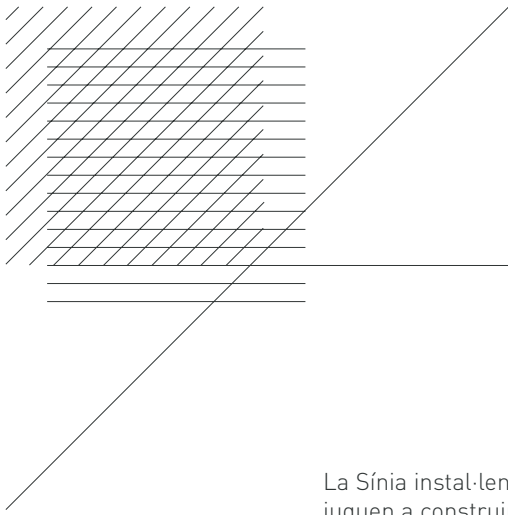

Procés. Retallant plantilles.

amb la possibilitat d'idear i crear plegats amb els nens i les nenes de l'escola La Sínia un gran joc de construcció que permeti teixir vincles amb el barri i la ciutat. Un gran joc compost per peces de fusta, les formes i les mesures de les quals provenen d'elements quadrats i rectangulars que els infants han escollit i mesurat del seu entorn més proper: de l'escola, del barri i de la casa (la taula de la classe, la carpeta, l'esborrador de la pissarra, la rajola de la vorera, el gronxador del parc, un rètol, la bústia de casa, el televisor, el calaix de l'armari...) De l'acció de mesurar allò concret, cap a la configuració d'una forma abstracta, i de l'elecció individual a la transferència col·lectiva. Un procés de suma, de feina i de treball col·lectiu, que finalment els infants utilitzen per a projectar-hi referències concretes del seu barri i de la seva ciutat. Un joc que, a més de ser practicable i tenir una funció educativa –la proposta s'integra a la programació en curs de 1r i 2n de primària– també vol incidir en la dimensió simbòlica que comporta, ja que aquests nens i nenes d'avui, amb la diversitat i possibilitat de riquesa cultural, seran certament els constructors dels barris i de les ciutats del futur. En el procés d'elaboració del gran joc *els constructors*, es treballa de forma plural la relació entre els infants i l'entorn, propiciant el reconeixement d'aquests com a ciutadans, i incidint en la reflexió i en la construcció mental del sentiment de pertinença al territori. Els nens i les nenes de l'escola

Procés. Pintant les peces de fusta.

La Sínia instal·len i construeixen la seva proposta als espais d'ACVic Centre d'Arts Contemporànies, juguen a construir en qualitat de ciutadans i veïns, el seu vincle amb el barri i la ciutat. La proposta s'acompanya de la documentació del procés de treball i d'un vídeo els constructors_ que posa rostre als autors, el centenar d'alumnes que han participat en el projecte.

Un gest al cap d'avall revelador, mesurar per conèixer, i una voluntat, generar sentiment de pertinença al territori, donant valor als seus protagonistes en qualitat de ciutadans. Un projecte que articula ètica i estètica.

El gran joc *els constructors_* es planteja amb l'ànim d'itinerar, de propagar-se més enllà del barri. Vol ser un dispositiu per establir vincles amb la realitat d'altres escoles, d'altres barris i d'altres ciutats. Del treball que s'ha portat a terme amb els nens i les nenes de l'escola La Sínia se'n prepara un

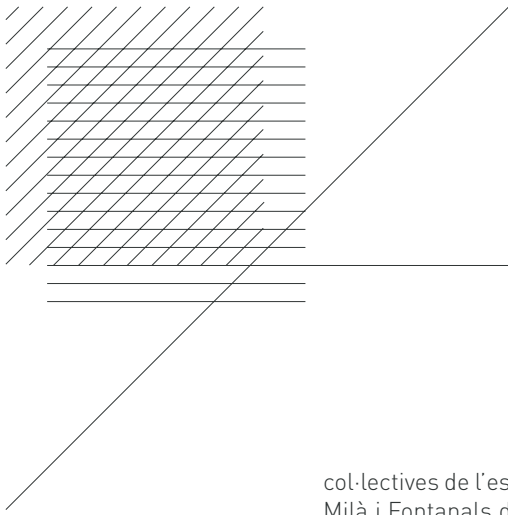
Construccions

material didàctic i se cedirà el gran joc *els constructors_* a d'altres escoles perquè en facin ús, essent els mateixos nens de l'escola La Sínia els que puguin comunicar l'experiència a d'altres escolars.

En aquesta itinerància, el projecte *Al portal de casa_ i els constructors_* s'ha presentat a ACVic Centre d'Arts Contemporànies (juny-setembre 2011) per on hi passen diverses escoles d'estiu de Vic i comarca visitant l'exposició i assajant la interacció amb el gran joc *els constructors_*. També s'ha presentat a l'espai expositiu La Capella de Barcelona, dins l'exposició Artesans. Construccions

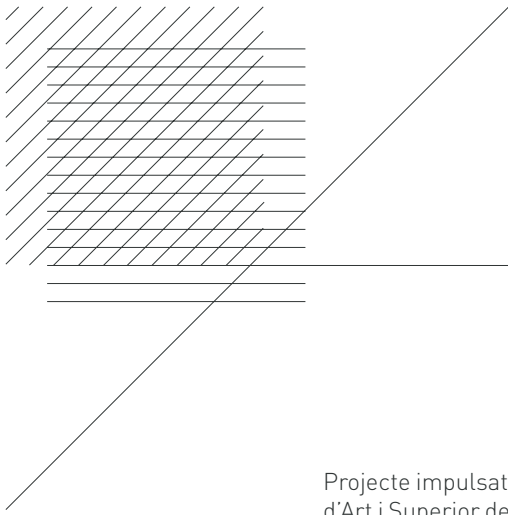

Vistes de l'exposició

col·lectives de l'espai social (març-abril 2012) on s'estableix un vincle entre l'escola La Sínia i l'escola Milà i Fontanals del barri del Raval de Barcelona. I posteriorment a les Sales d'exposicions de Can Palauet de Mataró (abril-maig 2012), en aquest cas amb la col·laboració de tres artistes de la ciutat que, des del seu lligam personal amb el territori, articulen el projecte posant en relació una escola de primària amb el context del barri on aquesta està ubicada: Dani Montlleó i l'escola Camí del Mig del barri del Pla d'en Boet, Glòria Safont-Tria i l'escola Montserrat Solà del barri de l'Havana, i Martí Anson i l'escola Germanes Bertomeu del barri de Rocafonda. Cadascun d'aquests artistes ha fet una proposta d'observació en relació al context del barri. Com era abans i com és ara el barri. Una recerca d'imatges d'arxiu i una documentació de l'actualitat. Visites i treball de camp amb els infants per conèixer i propiciar el contacte amb diferents agents del barri. Finalment cada escola mostra el procés de treball i projecta utilitzant el gran joc *els constructors*, la seva observació i el vincle establert amb el territori.

Un projecte que posa èmfasi en el potencial de les pràctiques artístiques contemporànies, que investiguen i proposen, des d'allò pròxim i quotidià, obrir diàlegs, processos i experiències en contextos específics; fent palès el compromís per vincular-se a aspectes de la realitat i l'espai social.

Projecte impulsat per la col·laboració transversal entre ACVic Centre d'Arts Contemporànies, Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic, Escola La Sínia i el suport de Pla de Barris i Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Vic. Amb la col·laboració del CoNCA Consell Nacional de la Cultura i de les Arts, Generalitat de Catalunya.

Concepte i direcció del projecte **Jordi Canudas** (artista visual i professor de l'Escola Massana Centre d'Art i Disseny de Barcelona-UAB), amb la col·laboració de **Laura Batriu, Idoia Pascual i David Reche** (alumnes de l'Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic) **Mia Guiteres** (artista visual-ACVic), **Montserrat Rierola** (artista visual i professora de la Facultat d'Educació UVIC), **Cristina Ribas i Mireia Tortadès** (Dinamitzadores Vic Sud), **David Pujols i Magda Solà** (Taller Ocupacional Pla de barris Vic Sud), **Mercè Casellas, Laura Carrasco, Elisabet Franquesa, Mercè Godayol, Roger Pich, Marta Puigdesens, Emili Quiles i Mireia Serra** (mestres de l'Escola La Sínia) i **els alumnes de 1r i 2n de primària de l'Escola La Sínia**, curs 2010-2011.

Fotografies procés: Laura Batriu, Jordi Canudas, Idoia Pascual, David Reche i Montsita Rierola. **Vídeo procés:** Mia Guiteres amb la col·laboració de Carles Arumí. **Vídeo presentació nens:** control [Z] visual. **Producció peces fusta:** Fusteria Roca Fitó.

L'exposició ***Al portal de casa_ i els constructors_*** Barri del Remei de Vic es mostra per primera vegada a ACVic Centre d'Arts Contemporànies entre el 21.06.2011 i el 25.09.2011. L'exposició recull els resultats del projecte, essent aquesta una part més del procés i es planteja com una instal·lació interactiva que podrà reconstruir-se en diferents moments. www.acvic.org

L'escola La Sínia amb el projecte ***Al portal de casa_ i els constructors*** rep un dels Premis Baldiri i Reixac 2011-2012 (Premis destinats a l'estímul i al reconeixement d'experiències pedagògiques de l'Escola Catalana).

Enllaços a Projectes

AL PORTAL DE CASA_ i ELS CONSTRUCTORS_

Jordi Canudas i l'escola La Sínia. Barri del Remei. Vic 2011
ACVic, Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic, CEIP La Sínia, Pla de Barris i Participació Ciutadana Ajuntament de Vic.

http://acvic.org/index.php?option=com_content&view=article&id=417:ip03-al-portal-de-casa-i-els-constructors-&catid=73:interferencies-pedagogiques&Itemid=128

http://acvic.org/index.php?option=com_content&view=article&id=497:ip03-al-portal-de-casa-i-els-constructors-&catid=37:exposicions-actuals&Itemid=55

Vídeo complet

http://www.acvic.org/index.php?option=com_content&view=article&id=471:al-portal-de-casa-i-els-constructors&catid=42:docvideo-documents-cat&Itemid=63

Artesans. Construccions col·lectives de l'espai social. La Capella Bcn 2012

El gran joc els constructors_ Jordi Canudas amb alumnes de l'escola La Sínia de Vic i l'escola Milà i Fontanals de Barcelona.

http://www.acvic.org/index.php?option=com_content&view=article&id=870&catid=37&Itemid=55#3

Al portal de casa_ i els constructors a Mataró

http://www.acvic.org/index.php?option=com_content&view=article&id=903:al-portal-de-casa-i-els-constructors-a-mataro&catid=37:exposicions-actuals&Itemid=55#activitats

Art Contemporani i Educació Especial.

L'experiència del lloc. Dos tallers d'art contemporani. Casa Dalmases de Cervera. Setembre 2008 / Antic Mercat de Santa Teresa de Lleida. Maig 2009.

Isabel Banal i Jordi Canudas amb el Centre d'Art La Panera de Lleida, Centre Ocupacional l'Espígol de Cervera-Associació Alba, Centre Assistencial Sant Joan de Déu d'Almacelles i Fundació Aspros de Lleida.

<http://www.youtube.com/watch?v=u9NmzEMNbgc>

1021 dies. Mercat i Memòria_Mercat de Sant Antoni (2007-2009)

Jordi Canudas, Associació de Concessionaris del Mercat de Sant Antoni, Vocalia de Dones de l'Associació de Veïns del Barri de Sant Antoni, Comissió per a la Gent Gran de Xarxa Comunitària de Sant Antoni-Xarxa@ntoni i Biblioteca Sant Antoni-Joan Oliver.

http://www.youtube.com/watch?v=kVWkCK_0ttg

Reconeixement - NoComercial - SenseObraDerivada (by-nc-nd): No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.